

De Eraut

van de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 10 Juni 1906. No. 1484.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Hydragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het vóórtreiden Buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de tien geboden.

CIV.

HET ACHTSTE GEBOD.

V.

Wordt niet ongevoerd met verscheidene en vreemde leerstellingen. Hebreërs 13:9a.

In verband met den eigendom, gaven wij in ons vorig artikel een beschrijving van het Communisme en gedeeltelijk ook van het hedendaagsche Socialisme of Marxisme.

Wij vonden toen, dat het laatste, als stelsel, berust op de materialistische opvatting van de geschiedenis en op de theorie van de meerwaarde, „de twee groote ontdekkingen van Marx.“

Alvorens nu in een volgend artikel een beoordeeling zoo van het Communisme als van het hedendaagsche Socialisme te geven, dient eerst nog, na de reeds in ons vorig artikel gegeven beschrijving van de materialistische opvatting der geschiedenis, in dit een beschrijving van de theorie der meerwaarde te worden gegeven.

Eerst dan zal zoo Marx's theorie van de meerwaarde, zoo als hij die in zijn hoofdwerk „het Kapitaal“ heeft ontwikkeld.

Wie waren tegen waren omzet maakt, zonder meer, nog geen winst, want de waarde van wat men geeft, moet bij den ruil gelijk zijn aan die van wat men ontvangt. Dit gaat eveneens door wanneer men niet waren tegen waren ruilt, maar voor geld een waar koopt en er dus b.v. in silver voor geeft de waarde die zij geldt, om straks deze dus gekochte waar weer te verkoopen voor geld. Ook zoo tocht blijft het altijd een gelijke vergelding. Ook zoo krijgt men met zijn koopen en verkoopen geen meerdere waarde, geen „meerwaarde.“

Bij de tegenwoordige inrichting der maatschappij nu, is ook de arbeidskracht van den werkmans een waar, een koopwaar, die hij aan den ondernemer, den werkgever, den „kapitalist“ verkoopt. Wil toch de arbeider, die niets bezit dan de arbeidskracht zijner handen; die geen middelen bezit om te produceren of voort te brengen, geen land, geen grond en bodem, geen grondstoffen, geen werktuigen, geen machines, — niet verhoogen, dan moet hij wel aan den eigenaar dezer productie-middelen verkoopen zijn arbeidskracht, — als een „waar“, een handelsartikel.

Op het voetspoor nu van anderen, onderscheidt ook Marx tweeërlei waarde en wel de gebruikswaarde en de ruilwaarde, die de waren, de goederen, nemen wij b.v. brood of olie, hebben.

Onder de gebruikswaarde van brood verstaat men dan de waarde, die het voor den mensch als voedsel; onder die van de olie, de waarde die zij voor den mensch b.v. als verlichtingsmiddel heeft.

Daarentegen verstaat Marx onder de ruilwaarde van brood, en evenzo van olie, den arbeid, die aan de voortbrenging er van is besteed. Een hoeveelheid brood, aan wier productie of voortbrenging even zooveel arbeid is besteed als aan die van een hoeveelheid olie, — deze hoeveelheden brood en olie hebben dezelfde ruilwaarde; men kan ze tegen elkaar inruilen; ze voor hetzelfde geld koopen of verkoopen.

Deze tweeërlei waarde — gebruikswaarde en ruilwaarde, — heeft nu ook de „waar“, arbeidskracht, welke de werkmans verkoopt en welke de ondernemer koopt.

En gelijk bij alle andere waren, ligt ook bij de „waar“, arbeidskracht van den werkmans, de ruilwaarde in den arbeid, die aan de voortbrenging van deze waar is besteed, wat noodig was om de arbeidskracht voort te brengen en te onderhouden; dus de voeding. En het is deze waarde der arbeidskracht die, gelijk Marx schrijft, „niet dan oplost in de waarde van een bepaalde som van levensmiddelen.“ Maar gelijk bij alle andere waren, ligt ook bij de „waar“, arbeidskracht van den werkmans, de gebruikswaarde in de natuurlijke eigenschappen van een waar, in de waarde, die zij van nature heeft, b.v. bij het brood in zijn voedende, bij de olie in haar verlichtende eigenschap, en zoo ook bij de arbeidskracht in haar producerende eigenschap; m. a. w. haar eigenschap om waren of goederen voort te brengen, die ruilwaarde hebben. Deze gebruikswaarde nu volgt ook hier uit de natuur; zij is natuurgave; kost den arbeider dan ook niets, maar is het groote voordeel van den kapitalist.

De ruilwaarde en de gebruikswaarde der

arbeidskracht, zijn alzoo twee, en „dit waardeverschil“, zegt Marx, „heeft de kapitalist op het oog, wanneer hij de arbeidskracht koopt.“

Wat de ondernemer betaalt, wat hij vergeldt, is slechts de ruilwaarde van de arbeidskracht; maar wat hij bij dezen koop op het oog heeft en eigenlijk hebben wil, is de gebruikswaarde van de arbeidskracht, die in haar aanwending ligt. De werkmans ontvangt dus slechts den prijs voor de ruilwaarde van zijn arbeidskracht, voor wat haar producerend gekost heeft, maar geeft daarbij ook de waarde die van haar gebruik is te maken.

Op zichzelf ligt hierin niets vreemds.

Het gaat ook hier volkomen toe naar de wetten van waarde en ruil. Ieder die iets verkoopt, ontvangt daarvoor de ruilwaarde, maar staat het gebruik van wat hij verkocht, dan ook aan den verkooper af.

De omstandigheid nu, dat de arbeidskracht van den werkmans veel langer tijd duurt, het veel langer uithoudt, veel langer tijd kan blijven werken, dan noodig is om haar voort te brengen; dat de arbeidskracht, die het een heelen dag kan uithouden, maar een halven dag noodig heeft om voortgebracht te worden; maakt dat de waarde, die gedurende een heelen dag van haar gebruik te maken is, dubbel zoo groot zal zijn, dan de waarde, dan wat kost, haar voortbrenging en waarvoor zij alzoo te vervullen is.

Maar — en hierin ligt nu het geheim van de meerwaarde — de werkmans verkoopt aan den ondernemer voor een prijs, dien hij ontvangt in den vorm van loon, de ruilwaarde van zijn dagelijkse arbeidskracht, en staat daarbij het gebruik van die kracht aan hem af.

Gaf toch de werkmans zijn arbeidskracht gedurende even langen tijd als hij noodig heeft gehad om haar voort te brengen, alsoo gedurende een halven dag of zes uren en ontving hij daarbij evenveel loon als haar voortbrenging hem aan levensmiddelen gekost heeft, dan zou bij den ruil waarde tegen waarde omgezet zijn; er zou vergelding wezen, de loongever zou in geld gegeven hebben, de loontrekker in geld ontvangen hebben, wat de waar, arbeidskracht, waard is; de arbeider, maar ook de ondernemer zou geen winst maken, geen meerwaarde bereiken.

Doch wat geschiedt nu.

Boven den arbeidstijd van zes uren, noodig om de waarde van zijn loon, dat de werkmans in den vorm van geld ontvangt, met een gelijke waarde: de aanwending zijner arbeidskracht, te vergelden, laat de ondernemer hem veel langer, misschien twaalf uren arbeiden.

Den ondernemer, den kapitalist, is er alles aan gelegen om den tijd van den arbeid boven den noodigen, den voor een gelijke vergelding van arbeidskracht met loon, noodigen — arbeidstijd te verlengen.

„Deze tweede periode van den arbeidstijd, die de arbeider over de grenzen van den noodigen arbeidstijd drijft, kost hem wel arbeid, levering van arbeidskracht, maar vormt geen waarde voor hem. Zij vormt meerwaarde voor den kapitalist met al de bekoring eener schepping uit niets“, schrijft Marx in zijn: „Het Kapitaal.“ De arbeider toch, die slechts de ruilwaarde van zijn arbeidskracht verkocht, heeft ook afgestaan haar gebruikswaarde.

De arbeider wint alzoo niets; alleen de ondernemer wint, bereikt meerwaarde zonder zelfs schijn van onrecht.

Om nu deze theorie van de meerwaarde, een der machtige wapenen, waarmee de sociaal-democratie de tegenwoordige inrichting der maatschappij bestrijdt, des te beter te doen verstaan, zal het noodig zijn kortelijk te wijzen op de waardeleer die er aan ten grondslag ligt.

De Ekonomis of, zoo als men ten onzent zegt, de staathuishoudkunde of de huishoudkunde van de maatschappij, een wetenschap welke op verschillende wijzen wordt omschreven, o. a. als: die, welke zich bezig houdt met de verhouding van de menschheid tot de stoffelijke goederen — de economie dan houdt zich ook bezig met het begrip „waarde“ en geeft mitsdien een „waardeleer.“

Onder 'n goed, 'n stoffelijk goed verstaat men al wat ons voldoende verschaft en mitsdien door ons wordt begeerd. In dien zin zijn b.v. 'n brood, 'n kleedingstuk, 'n huis — goederen.

Nu worden echter niet alle goederen gelijkelijk door ons begeerd; wij stellen sekere rangorde vast, we hebben een voorkeur, en deze rangorde, deze voorkeur is wat men waarde noemde. Zoo zegt men b.v. dat goud meer waarde heeft dan silver, en bedoelt dan, dat de begeerlijkheid of gewenstheid of liever de graad van begeerlijkheid van goud hooger is dan van silver.

Waarde onderstelt dus allereerst 'n mensch, die begeert en 'n ding dat wordt begeerd; en in de tweede plaats twee dingen, waarvan de mensch het eene in hooger graad begeert dan het andere.

Nu is echter een niet zoo makkelijk te beantwoorden vraag: waarom geeft de mensch voorkeur; waarom heeft voor hem het eene stoffelijke goed hogere waarde dan het andere? Zeker, waarom een geriefelijk huis hooger waarde heeft dan een minder geriefelijk; een stuk land van meerdere vruchtbaarheid hooger waarde dan een stuk land van mindere vruchtbaarheid, is vrij duidelijk. Het eene huis, het eene stuk land toch voorziet beter in onze behoeften, is mitsdien nuttiger. Maar waarom b.v. goud, diamanten, kant, hooger waarde hebben dan b.v. koren, steenkool, ijzer of water — water dat toch van alle dingen het best geschikt is om in de behoeften van den mensch te voorzien — dit is niet zoo gemakkelijk te beantwoorden.

Achter dit vraagteken zijn dan ook verschillende antwoorden geplaatst, m. a. w. er zijn verschillende theorieën over de waarde.

Wij moeten thans de verschillende „waardeleeren“ hier laten rusten, om ons alleen te bepalen tot die „waardeleer“, welke den grondslag vormt van Marx's zoo even besproken theorie van de meerwaarde.

Deze „waardeleer“ dan, is lang vóór Marx, lang vóór dat er aan Sociaal-democratie gedacht werd, het eerst voorgedragen door hem, dien men, hoewel niet geheel juist, den „vader der staathuishoudkunde“ noemt, door den Schotschen wijsgeer Adam Smith (1723—1790).

„Het is duidelijk“, zegt Smith, „dat wat gewoonlijk het product is van twee uren arbeid, het dubbele waard is van twee uren arbeid, maar een uur arbeid kost.“

Volgens hem toch is wat waarde aan een goed geeft, hooger of lager waarde, de meerdere of mindere inspanning of arbeid, die er door den mensch aan besteed is.

Na Smith is deze waardeleer toen verder ontwikkeld, en wel zoo, dat men den arbeid beschouwde als de bron van alle waarde en de betrekkelijke hoeveelheid arbeid als de maatstaf, die bijna uitsluitend de betrekkelijke waarde van de goederen regelt. Wel werd ook in deze waardeleer niet ontkend, dat de nuttigheid of de eigenschap om een behoefte te bevredigen, een begeerte te vervullen, voorwaarde is tot de waarde, maar alleen werd ontkend, dat zij oorzaak is. Op de vraag waaraan een goed zijn waarde ontleent; waarom het eene ding meer of minder waarde heeft, is hier het antwoord: omdat het arbeid, meer of minder mate van menschenlijken arbeid, gekost heeft.

En Marx, die deze waardeleer overnam, schrijft dan ook in zijn boek, het Kapitaal: „De waarde van een waar wordt bepaald door de hoeveelheid arbeid aan haar vervaardiging besteed.“

Waarde, en hij denkt hier bepaaldelijk aan ruilwaarde, heeft volgens Marx een waar slechts, omdat arbeid in haar is vervat en de maat van dezen in de dingen tot vastheid gekomen of „gekrystalliseerd“ arbeid is ook de mate van haar ruilwaarde. Twee waren welke dezelfde arbeidshoeveelheid bevatten, hebben gelijke ruilwaarde. Daarom noemt dan ook Marx den menschenlijken, in de waren begrepen arbeid, de „waarde vormende substantie“.

Het zal nu duidelijk zijn hoe Marx op grond van deze waardeleer zijn hierboven omschreven theorie van de meerwaarde kan opbouwen. De waarde van een waar, — een goed, een artikel — wordt immers bepaald door de hoeveelheid arbeid aan haar vervaardiging besteed. Deze waarde, „waardevormende substantie“ der waren, m. a. w. de arbeid, komt alzoo van den arbeider, van den werkmans. De oorzaak nu, dat de arbeider proletariër blijft, nimmer tot bezit komt, maar de niet-arbeidende kapitalist schatten op schatten stapelt, deze oorzaak ligt in de meerwaarde, waartoe de laatste komt. En hij, de kapitalist komt tot deze meerwaarde, doordat hij de arbeidskracht van den werkmans voor loon, als een „waar“, koopt tegen haar ruilwaarde; tegen den prijs van wat zij den arbeider aan arbeid gekost heeft om haar voort te brengen: de kosten van zijn voeding, zijn onderhoud. Doch om, wanneer hij, de kapitalist, haar eenmaal gekocht heeft, en dus ook de gebruikswaarde van de waar: arbeidskracht, tot zijn beschikking is gekomen, deze kracht verder tot zijn eigen profijt te gebruiken om de dingen, — grond en bodem en grondstoffen; land en mijnen, wol en leder enz. — te doen bewerken, tot waarde te maken, er arbeid „in vast te leggen“, in te doen „krystalliseeren“ en dan uit wat het gebruik der arbeids-

kracht van den werkmans meer opbrengt, dan wat haar koop, in ruil tegen loon, hem gekost heeft, een winst te maken, die hem, den kapitalist, niet heeft gekost. De waarde toch van de door zijn arbeiders geproduceerde goederen, van de artikelen, die de kapitalist weer verkoopt, is immers uitsluitend de daaraan bestede, de in die goederen begrepen, arbeid.

Deze theorie van de meerwaarde nu bevat niet minder dan een beschuldiging, dat de kapitalisten, d. w. z. de bezittende klassen, die bij de tegenwoordige inrichting der maatschappij het monopolie of den „alleenhandel“ der productie-middelen hebben, zich ten koste van de arbeiders verrijken.

Zij is een wapen ter bestrijding van den tegenwoordigen vorm van eigendom aan grond en bodem, aan grondstoffen, fabrieken, werkplaatsen, en machines, — doordat zij tracht aan te toonen, dat de schatten, welke deze bezitters zich verwerven, de vrucht is van het werk der arbeiders, die zij er van berooven, die zij „uitbutten.“

De juistheid dezer theorie hangt, naar wij zagen, saam met die van de „waardeleer“ waarop zij gegrond is, en zullen wij dan ook straks bij de beoordeeling van het Marxisme of de Sociaal-democratie nader onderzoeken.

Hier zij eerst nog gewezen op de wijziging in den vorm van den eigendom welke de Sociaal-democratie zich in de toekomst voorstelt.

Op grond zijner materialistische opvatting der geschiedenis, volgens welke, naar wij in ons vorig artikel zagen, de ontwikkeling der menschheid uitsluitend moet verklaard uit de voorwaarden der stoffelijke productie, zal, volgens Marx, de tegenwoordige inrichting der maatschappij, vrucht van de vroegere materiele omstandigheden, zich op hare beurt uit die van thans, tot een andere, een nieuwe inrichting ontwikkelen.

Vroeger waren de productiemiddelen in het bezit van de producenten. Ieder had b. v. zijn eigen stuk land waarop hij zijn graan bouwde, zijn eigen molen waarin hij het graan tot meel, zijn eigen oven waarin hij het meel tot brood bakte, en ook bij „verdeling van arbeid“ had iedere meester zijn eigen werkplaats, met zijn eigen werktuigen waarin hij zelf met enkele gezellen, die straks zelf meester werden, arbeide. Het privaateigendom was als in kleine deeltjes versplinterd; niemand had veel, maar ieder had wat.

Toen is gekomen de nieuwere industrie. De productiemiddelen werden in groote werkplaatsen, b. v. in fabrieken, saamgebracht en door het saamwerken van vele krachten gemeenschappelijk bearbeid. Doch toen werden ook de productie-middelen en de productie niet meer beschouwd als het eigendom van hen, die er gemeenschappelijk mee arbeidden, en van hen die ze gemeenschappelijk voortbrachten, maar als het eigendom van enkelen, van de ondernemers, de kapitalisten. Zij, die zelf niet produceerden, maar door hun arbeiders laten produceeren, hebben het privaateigendom van de productie-middelen en van de productie; de producenten, de arbeiders daarentegen bezitten niets.

Deze tegenwoordige inrichting der maatschappij is echter reeds bezig van gedaante te veranderen. Eenzijdig maakt de vrije concurrentie het getal der kapitalisten, der privaateigenaren van de productiemiddelen, al kleiner; anderzijds maakt de vrije arbeidscontract de proletariërs al ellendiger. In al grooter en grooter werkplaatsen worden de productiemiddelen al meer saamgebracht; de arbeid wordt al meer gemeenschappelijk; het kapitaal-monopolie komt in al minder handen. Dit is, gelijk heel de geschiedenis der menschheid, — welke geschiedenis ten slotte gemaakt wordt door de materiele omstandigheden waarin de menschheid leeft, — een proces, een langzaam voortschrijden. Ten slotte komt er echter een punt van ontwikkeling, een moment in dit proces, waarin de keten van het kapitaal-monopolie in de handen van weinigen, barst. Alsdan worden de „expropriateurs expropriert“, d. w. z. „de onteigenaars onteigend“. Het gaat dan om de onteigening van enkele usurpatoren, — van enkele weinigen, die al het kapitaal hadden bemachtigd, — door de volksmassa.

Dan komt de nieuwe inrichting der maatschappij.

Langs democratischen weg, d. i. doordat het volk, tot de heerschappij gekomen, de kapitalisten onteigend heeft, zijn dan alle productiemiddelen en daaronder ook grond en bodem gemeenschappelijk eigendom geworden. Verder zal dan de Staat den arbeid op democratische wijze hebben georganiseerd, en wel zoo, dat de vrije arbeider in coöperatie of „samenwerking“ de arbeidsmiddelen gemeenschappelijk gebruikt. En eindelijk zal dan ook de opbrengst van den arbeid het gezamenlijke product der gemeenschap zijn. Een deel van dit product wordt dan gebruikt tot nieuwe productie. Een ander deel, slechts bestemd tot genieting, komt tot verdeling en wordt dan privateigendom. Bij deze verdeling zal in de eerste tijden van den sociaal-democratischen Staat nog de arbeid, dien men geleverd heeft, de grondslag vormen. Tegen het bewijs, dat men zooveel uren gearbeid heeft, ontvangt men uit den gemeenschappelijke voorraad gebruiksmiddelen evenzooveel als de arbeid waard is, doch later komt er een andere grondslag voor de verdeling. Arbeid toch zal dan niet slechts middel zijn om te leven, maar een eerste behoefte voor het leven. En terwijl aanvankelijk in de vernieuwde maatschappij nog slechts enkelen geestesarbeid konden verrichten en de meesten alleen handenarbeid, is ook dit nu anders geworden. En zoo zal dan in de tweede ontwikkelingsperiode van den sociaal-democratischen Staat ieder ontvangen, niet meer naar den arbeid dien hij heeft geleverd, maar slechts naar zijn behoefte.

Hiermede is onze beschrijving van de Sociaal-democratie, aangevangen in ons vorig artikel, na die van het Communisme, voltooid. Wij hebben de twee leerstellingen van dat systeem van wereld- en levensbeschouwing: de materialistische opvatting der geschiedenis en de theorie der meerwaarde leeren kennen. Metterdaad hebben wij hier te doen met een leerling, die, vreemd als zij voor velen is, nader onderzoek en beoordeeling eischt. Met name de theorie der meerwaarde is wel in staat om indruk te maken. Den indruk, dat de tegenwoordige kapitalistische bedrijfswijze kortweg op diefstal berust. Bij een bespreking van het achtste gebod: „Gij zult niet stelen“, mag in onzen tijd, op straffe van voor dien tijd niet passend te wezen, daarom van de leerlingen der sociaal-democratie, inzonderheid van deze leerling, niet worden gezweven. Een dergelijke niet-voordien-tijd-passende behandeling van het achtste gebod toch kon met oorzaak worden, dat velen met de leerlingen der anti-christelijke en anti-religieuze Sociaal-democratie worden „omgevoerd“.

Ons volgend artikel zal dan ook zoo van het Communisme als van de Sociaal-democratie, met name van haar theorie der meerwaarde, de beoordeeling brengen.

De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen.

De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. 2 Cor. 13:13.

De apostel, van wiens hand ons de rijkste schriftelijke nalatenschap toekwam, plaatst zijn brieven te openen en te sluiten met een zegenbenede.

De zegenbenede waarmee hij opende, was bijna altoos: „Genade en vrede zij u van God onzen Vader en van den Heere Jezus Christus“, en de bede waarmee hij sloot, luidde meestal: „De genade van onzen Heere Jezus Christus zij met u allen.“ Slechts bij uitzondering wees Paulus ten besluite van zijn tweeden brief aan de kerk van Corinto hiervan in sooverre af, dat hij voor dimaal zijn bede uitbreidde, en haar toebad: „De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van den Heiligen Geest, zij met u allen.“ Een slotbede daarom zoo bij uitstek merkwaardig, omdat de Kerk van Christus haar bijna allerwegen als den apostolischen zegen ten besluite van de samenkomst der geloovigen in zwang bracht. Millioenen en nogmaals millioenen malen zijn deze heilige woorden, zoo rijk aan inhoud en zoo teeder van strekking, na Paulus' verscheiden, herhaald, en nog steeds is het onder den indruk van deze woorden, dat de Gemeente Gods van de plaatse des gebeds huiwaarts keert.

Nu kan men in de gewoonte van Paulus om met zulk een zegenbenede zijn brieven te openen en te sluiten, naderwerking van Oostersche wijze van doen zien, en er op dien grond niets dan een phrase in zien, niets dan een beleefdeheidsformule, die als zoodanig van alle geestelijke beteekenis ontbloot is, althans voor ons; maar is dit niet nameloos oppervlakkig?

Het is zoo, de Oosterlingen hadden van onds, en hebben nog steeds, de gewoonte om bij ontmoeting en afscheid elkanter met tamelijk breede formule te begroeten en te laten gaan, en het is ook waar, dat deze begroeting en